

“ SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

Specialus dienraščio „Respublika“ priedas

ŽALGIRIS

Nr. 170

Rimvydas STANKEVIČIUS
„Respublikos“ žurnalistas

- Mąstydamas apie aną karo metų emigracijos bangą, į kurią išiliejo ir jūsų tėvai su jumis mažute ant rankų, negaliu nesizavėti jų, kaip tautos, savisaugos instinktu: jie sugebėjo nepaprastai greitai, ekstremaliomis sąlygomis - galima sakyti, stotyse ant ryšulių - susiorientuoti, kas emigracijoje bus svarbiausia, sukurti patikimą lietuvių solidarizavimosi, išlikimo modelį svetimos žemės, tarp svetimų tautų, kalbų ir kultūrų...

Ar ne metas būtų šiandien tą modelį paleisti veikti čia - Lietuvoje? Mat kaip anuomet JAV tautų ir mentalitetų jūroj atsidūrė lietuvių emigrantų srautai, taip šiandien į panašią jūrą - įmesta visa lietuvių tauta, drauge su Lietuvos valstybe „emigravusi“ į ES.

- Mūsų tėvai išvažiavo visa širdimi tikėdami, kad išvyksta tik kuriam laikui, visi išvažiuojantieji buvo šventai įsitikinę, jog grįš. Mano tėvelis iki paskutinio savo atodūsiu kartojo, kad jis bus pirmasis, kuris pasiekis Lietuvos sieną Kybartuose...

Jų filosofija buvo paprasta ir išmintinga: „Laikykimės vienas kito. Nes juk daugiau neturėsime į ką

į JAV karo metais emigravusi lietuvių šeima savo vaikams nepaliaujamai kartojo: „Visada didžiukitės savąja tauta ir visada išlikite jos dalimi. Žinokite, kad nebūdami lietuviais amerikiečiais niekada netapsite“. Šiandien jų dukra - pusmetį Lietuvoje, pusmetį JAV jau daugel metų gyvenanti lietuvių išeivijos poetė Vitalija BOGUTAITĖ-KEBLIENĖ savo tėvų priesaką nori perduoti beatodairiškai „europėjantiems“ Lietuvos lietuviams: „Prarasdami savastį, nebūdami lietuviais, visaverčiais europiečiais niekada netapsite“.

Sauliaus Venckaus nuotr.

Lietuvos lietuviai - tauta, nemokanti būti bendruomene

atsiremti. Saugokime savo savastį, kalbą, papročius, tikėjimą, moralę, istoriją, tautosaką - nes tai viskas, ką turime“. Ir iš tiesų - tai nebuvo jokia metafora. Mano tėvų karta atvykusi į JAV, išskyrus keletą drabužėlių lagamine, išties nieko neturėjo. Todėl visas savąsias jėgas sukoncentravo ties dviem dalykais - kažki kaip uždirbti vaikų duonai, įsitvirtinti materialiai ir neprarasti savasties - neiširti neaprepiamoje JAV jūroje. Ne tik išlikti, bet išlikti savimi. Tai buvo svarbiausia.

- Jūs - emigracijoje augęs vaikas - anos emigrantų kartos prioritetus per auklėjimą turėjote pajusti savo kailiu. Tad būkit maloni, pavardykite visas tas saugotas ir puoselėtas nacionalines dominantes, neleidusias jums prarasti identiteto.

- Svarbiausias mums, vaikams, diegiamas dalykas: esate lietuviai. Ir šalia jo - dar vienas: esate katalikai. Šios dvi savybės, jei tik jas puoselėji, žmogų padaro nepaprastai stiprų, nes neleidžia jam likti vienam - išlaiko jį savo tautos mentaliteto ir pasaulėjautos kontekste.

Neskubėjome draugauti su amerikoniukais, pirmiausia ieškojome tautiečių draugystės. Jungėmės į lietuviškas studentų, ateitinių, skautų organizacijas. Nuo vaikystės žinojau, kad jei kada tekėsiu - mano vyras tikrai bus lie-

tuvis ir tikrai - katalikas. Labai laiminga esu, kad taip ir nutiko. Juk pagalvojus, gyvenime ir taip gausu problemų - kam prie jų puokštės prilipdyti dar dvi - skirtingų mentalitetų ir religijų sankirtos problema šeimoje?

- Kokiu būdu lietuviybė ir katalikybė augančiai kartai buvo skiepijama? Per tėvus? Mokyklas? Kiek žinau, lietuviybę skiepyti padėjo vadinamosios šeštadieninės mokyklos?

- Deja, kai atsirado šeštadieninės mokyklos, aš joms jau buvau per didelė. Tad neturėjau galimybės jų lankyti, teko tik dėstyti. Pagrindinis lietuviybės laidas mano kartos vaikams buvo jų šeimos. Mano namuose visuomet buvo kalbama tik lietuviškai. Švenčiamos visos lietuviškos šventės. Išlaikomi papročiai. Buvo diegiamas pasididžiavimas savąja tauta, savąja kilme ir išskirtinumu. Ir man buvo sakoma, ir aš saviems vaikams kartočiau: „Nebūdami lietuviais, amerikiečiais niekada netapsite“. „Amerikonais“ juk mes esame vadinami tik Lietuvoje. O Amerikoje ir visame pasaulyje esame vadinami lietuviais.

Tą patį norėčiau pasakyti ir taip beatodairiškai „europėjantiems“ tautiečiams Lietuvoje: „Prarasdami savastį, nebūdami lietuviais, visaverčiais europiečiais niekada ne-

tapsite - beveidžiai, betaučiai indavidai niekada nesulauks kitų tautų pagarbos. Juk jei žmogus net pats savęs negerbia, natūralu, kad nemokės gerbti ir kitų. Tai už ką tie kiti jį turėtų gerbti?“

- Identitetas, savigarba, žinoma, labai svarbu, bet Lietuvoje, man atrodo, šiandien trūksta ir dar šio to - būtent bendruomenės.

- Atrodytų, paradoksalu - tauta yra, o bendruomenės nėra. Tačiau išties tokia situacija - labai lengva paaiškinti. Tauta penkias dešimtis metų gyveno baimėje ir jos gimdomame nepasitikėjime. Žmogus negalėjo pasitikėti savo kaimynu, draugu, giminaičiu, net savo šeimos nariu, nuolat turėjo galvoti, kam ir ką galima sakyti. Viso to pasekmės žmonių psichologijoje matyti ir šiandien. Tai - natūralu. Iš baimės ir nesaugumo pojūčio Lietuvai dar reikia laiko išsivaduoti. Tada ims tvirtėti ir bendruomeniniai ryšiai. Jų tvirtėjimo ženklų, beje, jau ir šiandien pastebiu.

Žinoma, bendrystė yra nepaprastai svarbi. Žinoma, dėl brolišių saitų nebuvimo, nesugebėjimo jaustis viena tauta, dėl nesugebėjimo žengti išvien šiandien esame silpni, pažeidžiami ir nelaimingi. Dėl to ir temokame tik stengtis dėl savęs, nemokame stengtis dėl visų - dėl Lietuvos.

Beje, iš ten ir tokia didžiulė socialinė atskirtis. Šiandien Lietuvoje esama tokių turtingų žmonių, kokių nė Amerikoje nerastit, o vargšiuokų - vėlgi - sunku net įsivaizduoti, kaip jų šalia tokių turtuolių šitaip nuskurdusių gali būti. O Lietuvos nepriklausomybei - vos dvidešimt. Logiškai mąstant, kokią darbą dirbant per tokį trumpą laiką galima šitaip praturtėti? Plika akimi matyti, kad turtai neretai sukaupti ne itin švariai. Tai supranta neturtingieji ir tokių turtuolių nei myli, nei gerbia. O šie - užsitvėrę vaizdingiausias šalies vietas, ežerų pakrantes - nė nieiško jokios bendrystės, matydami ne tautą, o vien tik kastas. Žmogaus Tėvynė yra ten, kur jo širdis. O jeigu jo širdžiai nei tautos, nei tėvų žemės nereikia - jeigu jo širdžiai užtenka prabangaus buto, tai apie kokią bendruomenę galima kalbėti?

- Deja, šiandien situacija tokia, kad kur pirštu dursi, ten į problemą pataikysi. Vargu ar visas jas įstengtumėme šiame pokalbyje aprėpti. Tačiau jų nė nepradėsime spręsti, kol nepaakeisime požiūrio į savąją tautą ir savąją valstybę. Kaip tautoje jį įskiepyti? Nuo ko pradėti?

- Žmogui, kad justų savo gyvenimo prasmę ir džiaugsmą, būtina sau atsakyti į tris klausimus: Kas esu? Ko noriu? Ir kur einu? Tik atsakęs į juos žmogus įgyja gyvenimo tikslą. Na, o teisingai į juos atsakyti augančiam žmogui privalo padėti jo tėvai, mokykla, dvasiniai ir moraliniai tautos autoritetai, knygos...

Taip pat - jaunam žmogui būtina įskiepyti meilę savo kraštui. Kad šiandien Lietuvoje augantys žmonės neklausia savęs, ką savo šaliai galėtų nuveikti, o klausia - kokioje šalyje norėtų gyventi, lengviausia būtų apkaltinti bestuburę Lietuvos švietimo sistemą, tiek bijančią prižiūrėtojų iš ES būti palaikyta nacionalistine, kad nedrįsta augantiems lietuviams pasakyti, jog jie - lietuviai. Tačiau juk JAV mokyklos tautiniu aspektu mūsų taip pat neugdė. Todėl tvirtai žinau - tautinio švietimo stoką mokyklose gali sėkmingai pakeisti šeima ir jaunimo organizacijos.

- O kaip jums iš anapus vandenyno atrodo toks darinys, kaip ES?

- Man akivaizdu, kad ES neišsilaukys. Tai - tik laiko klausimas. Nereikia būti genijumi, kad suvoktum, jog epochomis besivysčiusių skirtingų kultūrų, skirtingų religijų neįmanoma subrukti į vieną katilą. Jei norite argumentų - pažvelkit į Ispaniją, Italiją, Graikiją, Airiją, Vengriją, Portugaliją...

Tik nenorėčiau, kad Lietuva iki tam nutinkant būtų spėjusi įsivesti eurą. Mat euras pakeistų visą ekonominę dinamiką - viskas pabrangtų, o užmokestis nepakiltų. Lietuviams gyvenimas Lietuvoje dar labiau taptų ne pagal kišenę, o kapitalus valdančių struktūrų žodis iš Briuselio mūsų likimams taptų dar lemtingesnis. O juk ES skolininkės dariniui suirus nuo į dugną gramzdančių skolų niekur nepabėgs - jos liks didžiųjų valstybių skolininkėmis, praradusiomis ekonominę nepriklausomybę.